The College Is Located at Tribal Hilly and Arduous Area

GRAMVIKAS MANDAL'S MOLGI SANCALIT

PRADNYA SR. COLLEGE OF ARTS MOLGI

Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar (M.S.) Pin- 425452

A/I Principal
Dr. Suhas B. Nandre
(M.A.M.PHIL.NET,Ph.D.
Mo.- 7588735204

Affiliaed to K.B.C.N.M.U. Jalgaon Latter No. NMU/5-A/N. 70/3361/01Date 10-09-2001

Email- pradnyacollegemolgi2@gmail.com, website- www.pcmolgi.com

Out No.PCM/- Date-

1.3.2: Percentage of students undertaking project work/field work/ internships

Project work

Pradnya Sr. College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar
Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit

Kavayitri Bahinabai Chaudhari North Maharashtra University

Exam Event:April-2023	User Name: All Users

Course: B.A.(with Credits) - Regular-under CBCS [June-2022] Pattern-F.Y. B.A.-Sem-II
Paper: Environmental Studies (85555)
Field Work- Field Work-College Assessment

Max Marks: 40

Paper Wise Mark List (Against Seat Number)

Seat Number	Examiner Marks	Seat Number	Examiner Marks	Seat Number	Examiner Marks
115338	32	115339	30	115340	31
115341	33	115342	32	115343	30
115344	30	115345	30	115346	30
115347	31	115348	31	115349	32
115350	31	115351	32	115352	31
115353	31	115354	30	115355	29
115356	29	115357	30	115358	31
115359	31	115360	32	115361	31
115362	31	115363	32	115364	32
115365	32	115366	30	115367	30
115368	31	115369	31	115370	31
115371	32	115372	32	115373	32
115374	33	115375	31	115376	31
115377	30	115378	30	115379	30
115380	30	115381	31	115382	31
115383	33	115384	33	115385	32
115386	31	115387	31	115388	31
115389	32	115390	32	115391	30
115392	30	115393	30	115394	31
115395	31	115396	32	115397	30
115398	30	115399	30		

Signature:	Signature:	Signature:
Name:	Name:	Name: प्र.प्राचार्य प्रज्ञा कला वरिष्ठ महाविद्यालय
Designation:	Designation:	Designation: मोलगी, ता.अ.कुवा जि.नंदुरबार
Date:	Date:	Date:

DATA EXPORTED DATE: 18 May 2023

Report generated by c15485_ade on Thursday, May 18, 2023, 11:44:13 AM

PROFILE

NAME : Padvi Ramki Bhika.	
SUBJECT : Envirnomental Studies (~~Water~~ Air pollution)	
SEMESTER : II	YEAR : 2022-23
CLASS : FYBA.	ROLL NO. : 08
UNIVERSITY NO.:	
ACADEMIC YEAR : 2022-23	
PROFESSOR IN CHARGE :	
DEPARTMENT : Geography	HEAD OF DEPARTMENT : Prof. P.K.Vasave
UNIVERSITY : KBCNMU Jalgaon.	

Certificate

Class : F.Y.B.A. *Year* : 2022-23

This is to certify that the work entered in this journal is the work of Kumar / Kumari Padvi Ramki Bhika.

who has worked for the 1st Term / the 2nd Term / both the Term of the year in the school / college Laboratory.

Pradnya Sr. College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar
Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit

Professor-in-charge *Head of Department*

Date : 04/05/2023

BRILLIANT Master Use

PROFILE

NAME : Padvi Jitendra Dharma	
SUBJECT : Envirnoment Studies (Water pollution)	
SEMESTER : II	YEAR : 2022-23
CLASS : F.Y.B.A.	ROLL NO. : 05
UNIVERSITY NO.:	
ACADEMIC YEAR : 2022-23	
PROFESSOR IN CHARGE :	
DEPARTMENT : Geography.	HEAD OF DEPARTMENT : Prof. P.K. Vasave.
UNIVERSITY : KBCNMU. Jalgaon.	

Certificate

Class : F.Y.B.A. *Year :* 2022-23

This is to certify that the work entered in this journal is the work of Kumar / Kumari Padvi Jitendra Dharma.

who has worked for the ~~1st~~ Term / the 2nd Term / both the Term of the year in the school / college Laboratory.

Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit Pradnya Sr. College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar

Professor-in-charge *Head of Department*

Date : 02/03/2023

BRILLIANT® Master Use

PROFILE

NAME : Tadvi Amesh Sundarsing

SUBJECT : Environmental Studies (Air pollution)

SEMESTER : II YEAR : 2022-23

CLASS : FYBA. ROLL NO. : 18

UNIVERSITY NO.:

ACADEMIC YEAR : 2022-23

PROFESSOR IN CHARGE :

DEPARTMENT : Geography HEAD OF DEPARTMENT : Prof. P. K. Vasave

UNIVERSITY :

Certificate

Class : FYBA Year : 2022-23

This is to certify that the work entered in this journal is the work of Kumar / Kumari Amesh Sundarsing Tadvi

who has worked for the 1st Term / the 2nd Term / both the Term of the year in the school / college Laboratory.

Pradnya Sr. College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar — Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit

Professor-in-charge *Head of Department*

Date : 02/02/2023

BRILLIANT Master Use

PROFILE

NAME : Tadvi Vatan Gulabsingh.

SUBJECT : Environmental Studies-

SEMESTER : II YEAR : 2022-23

CLASS : FYBA ROLL NO. : 27

UNIVERSITY NO.:

ACADEMIC YEAR : 2022-23

PROFESSOR IN CHARGE :

DEPARTMENT : Geography HEAD OF DEPARTMENT : Prof. P.K. Vasave

UNIVERSITY :

Certificate

Class : FYBA. *Year* 2022-23

This is to certify that the work entered in this journal is the work of Kumar / Kumari Tadvi Vatan Gulabsingh

who has worked for the 1st Term / the 2nd Term / both the Term of the year in the school / college Laboratory.

Pradnya Sr. College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar — Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit

Professor-in-charge *Head of Department*

Date : 02/02/2023

BRILLIANT Master Use

PROFILE

NAME : Vasave Apsing Amsha
SUBJECT : Environment Studies (water pollution)
SEMESTER : II YEAR : 2022-23
CLASS : FYBA ROLL NO. : 30
UNIVERSITY NO.:
ACADEMIC YEAR : 2022-23
PROFESSOR IN CHARGE :
DEPARTMENT : Geography HEAD OF DEPARTMENT : Prof. P.K. Vasave
UNIVERSITY : KBCNMU Jalgaon.

Certificate

Class : FYBA *Year :* 2022-23

This is to certify that the work entered in this journal is the work of Kumar / Kumari Vasave Apsing Amsha

who has worked for the 1st Term / the 2nd Term / both the Term of the year in the school / college Laboratory.

Pratibha Tai College of Art's Molgi, Tal. Akkalkuwa Dist. Nandurbar — Gramvikas Mandal's Molgi Sanchalit

Professor-in-charge *Head of Department*

Date : 02/02/2023

BRILLIANT Master Use

Page :
Date :

अनुक्रमणिका

	शिक्षकांची सही	पृष्ठ क्र
1) प्रस्तावना		
2) प्रकल्प लिहिण्याचे उद्दिष्ट		
3) जल प्रदुषण		
4) जलप्रदुषणाच्या व्याख्या		
5) जागतिक आरोग्य संघटना 1916		
6) जलप्रदुषण (water pollution)		
7) पृथ्वीवरील उपलब्ध पाण्याची विभागणी		
8) सुरक्षित पाणी (safe water)		
9) जलप्रदुषके (water pollutants)		
10) जलप्रदुषणाची कारणे		
11) जलप्रदुषणाचे नैसर्गिक कारणे		
12) जलप्रदुषणाची सामान्य कारणे		
13) जलप्रदुषणाचे स्त्रोत		
14) जल प्रदुषणाचे प्रकार		
15) जलप्रदुषणाचे परिणाम		
16) जलप्रदुषणाच्या उपाययोजना		

S-0012

(1) प्रस्तावना :-

जलप्रदुषण ही समस्या निजानाला आ परंतु आत्ताकडच्या काळात जलप्रदुषण खुप अधिक वाढती आहे औद्योगिक क्रांतीनंतर पाण्याची गुणवत्ता सातत्ये कमी आहे. निसर्ग शुद्ध असलेल्या पाण्यात मानवाच्या विविध क्रियाप्रक्रिया द्वारे व औद्योगिक कारणामुळे दुषित पदार्थ मिसळले जातात. त्यामुळे पाणी प्रदुषित बनते. वास्तविक पाण्यामध्ये स्वयंशुद्धी करण्याची क्षमता असते. परंतु या क्षमतेपेक्षा जास्त दुषित पदार्थ मानव द्वारे पाण्यात मिसळले जातात. त्यामुळेच जलप्रदुषण ही एक जागतिक समस्या बनली आहे.

थोडक्यात, पृथ्वीवरील सर्व प्रकारच्या सजीवांसाठी स्वच्छ व शुद्ध पाणी अती आवश्यक असुन पाणी निसर्गाची अनमोल अशी देणगी असल्यामुळे ते मिळणे सर्व प्राणी मात्रांचा जन्मसिद्ध अधिकार आहे.

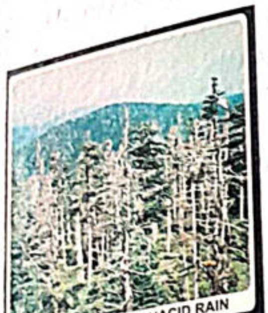

TREES DAMAGED BYACID RAIN

(२) प्रकल्प लिहिण्याचे उद्दिष्ट

पाणि हा आपल्या जिवनातील एक महत्वाचा घटक आहे. अन्नापासुन मानव काही दिवस काही रात्र काही तास राहु शकतो. मात्र पाण्यापासुन काही तास काही मिनिट काही सेकंद ही राहु शकत नाही म्हणुनच पाणी हा आपल्या जिवनातील अमृत आहे आणि आणि आपल्या हातुन असे जलप्रदुषण होऊ नये अन्यथा कधी. नये.

आपण जलप्रदुषण टाळण्यासाठी घाण. कचरा. औद्योगिक धंदे. सांडपाणी. कारखान्यातील विषारी पाणी, अस्थिविसर्जन, रक्षाविसर्जन या प्रकारच्या कार्य किंवा विषारी घाण नदीत टाकता नदित व सोडता याची योग्य विल्हेवे लावावी

पाणी हे मानवी जिवनातील निसर्ग सौंदर्यसाठी अत्यंत महत्वाचे आहे हे लोकांना प्रकाशीत समजुन सांगावे लोकांना याची ज्ञान स्थान होतो. हेच या प्रकल्पाचे उद्दिष्ट आहे.

③ जल प्रदूषण

पृथ्वीवरील सर्व सजिवांना आवश्यक मुलभूत घटक म्हणजे पाणी होय. मानव अन्ना पासुन काही दिवस जगु शकतो. मात्र पाण्यापासुन एक दिवस किंवा काही दिवस जगु शकणे मानवाला शक्य नाही. म्हणुनच पाण्याला जीवन असे म्हणतात.
पाणी हे पृथ्वीवरील अमृत आहे अमृतावरच जिवन चक्र चालु आहे पाण्याला रस यांनाच राजा असे संबोधतात. पृथ्वीच्या एकुण क्षेत्रफळाचा ७१% पाणी आहे तरी सुद्धा कोरड्या कोरड्या दाखून पाण्याच्या अभावी मानव प्राणी वनस्पती पिके यांचे सजिवांना हाल होतात. प्रसंगी मृत्यु किंवा नाशक्रिया होतो. हे आपणाला वेगळे सांगायचे आवश्यकता नाही. भुपृष्ठावरील उपलब्ध १४१ कोटी घन किमी जलसाठ्यापैकी ९७% पाणी क्षारयुक्त किंवा सागरातल्या आहे. २.१०% पाणी आपल्या वापरासाठी उपलब्ध आहे.

पाणी, बदचा नाले, विहिर, तलाव, सरोवरे. यास्त्रोत आहे. या आपल्या दैनंदिन व इतर कारण्यासाठी करून फक्त त्यांच नेहमी घाण. सांडपाणी, औद्योगिक सांडपाणी इत्यादी.

घटकांची समीक्षा करून प्रदुषित्याला वाबरव्या पायक होत नाही. मोठे जलप्रवाहांना आपण आपल्या कृत्यामुळे बनवली म्हणजे मोठ्या प्रमाणावर जलप्रदुषण.

(13)

पुन्हा पिण्यासाठी पुरविले जाते.
त्यामुळे अयोग्य समस्या अत्यंत गंभीर जाते.
पुन्हा असे प्रदूषित पाणी पिण्यासाठी वापरल्याने
यामुळे अनेक विकास उत्पन्न होतात.

जलप्रदूषणाची सामान्य कारणे :-

कचरा व सांडपाणी याचे वापर करणे
अनेक कारणाद्वारे जलप्रदूषण होत असते.

औद्योगिक रासायनिक पदार्थ पाण्यात सोडल्याने.

सांडपाणी मैलापाणी जलाशयात सोडल्याने.

रासायनिक खते, कीटकनाशके पाण्यात मिसळल्याने

पाण्यातील जीव मृत होऊन कुजल्याने

5] कचरा किंवा तत्सम पदार्थ पाण्यात टाकल्याने

6] जनावरे, कपडे, भांडी नदीच्या ठिकाणी धुतल्याने.

7] रासायनिक रंगकाम केलेल्या आणि प्लास्टर ऑफ पॅरिस पासून बनविलेल्या मूर्तींच्या विसर्जनामुळे पाण्याचे प्रदूषण होते.

8] जलप्रदूषणामुळे पाण्यामध्ये जीवजंतूंची उत्पत्ती होते असे जीवाणूयुक्त पाणी पिल्याने अनेक रोग उत्पन्न होतात. यामध्ये अतिसार (हगवण), आमांश, कावीळ, विविध प्रकारचे ताप, पटकी, मलेरिया, खोकला,

अनुक्रमणिका :-

प्रस्तावना :-

हवेचे प्रदुषण :-

वाहतुकीमुळे होणारे हवेचे प्रदुषण :-

कारख्यान्यामुळे होणारे हवेचा प्रदुषण :-

शेतीमुळे होणारे हवेचे प्रदुषण :-

हवा प्रदुषणामुळे पर्यावरणावर होणारे परिणाम

हवेच्या प्रदुषणामुळे मानवी आरोग्यावर होणारे परिणाम :-

वायु प्रदुषणाचे कारणे :-

हवा प्रदुषणाचे परिणाम :-

वायु प्रदुषण कमी करण्याचे उपाय :-

वाहतुकीमुळे होणारे हवेचे प्रदुषण :-

50% पेक्षा जास्त हवा प्रदुषण हे वाहनामुळे होते. ह्या वाहनातुन बाहेर फेकल्या जाणाऱ्या धुरामध्ये कणरूप पदार्थ ज्वलन न झालेली. हायड्रोकार्बन्स कार्बन मोनॉक्साईट नायट्रोजन आक्साइडस व काही कर्कजन्य रसायने असतात. पेट्रोल / डिझेल नैसर्गिक वायू गॅसोलिन यासारख्या इंधनाच्या ज्वालनातुन CO_2 व इतर वायू बाहेर टाकले जातात. वाहनामुळे होणारे प्रदुषण हे सर्वात जास्त प्रमाणात असते. वाहन मुळे होणाऱ्या प्रदुषण कार्बनमोनक्स इडचे प्रमाण दोन तृतीयांशइतके असते. वाहनांमधुन तसेच विद्युत निर्मिती सुक्ष्म कण बाहेर पडतात. हवा प्रदुषीत करतात.

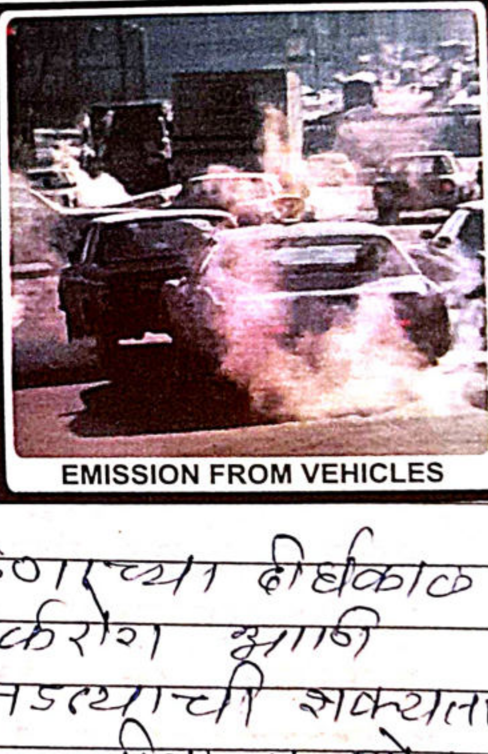

EMISSION FROM VEHICLES

हवेतीमधील काजळीच्या सुक्ष्म कणांच्या दीर्घकाळ संपर्कामध्ये आल्यास फुफ्फुसाचा कर्करोग आणि ह्यादयाचे अन्य विकार सुक्ष्म जडल्याची शक्यता असते. वाहतूक वाढल्याने मानव जीवाला धोका वाढला. नायट्रोजनमध्ये रूपांतर करतो. यासाठी ज्यात कन्व्हर्टर नाहीत अशा जुन्या गाड्या निकालात काढणे गरजेचे आहेत. सध्या शास्त्रज्ञ कमी तापमानावर ज्वलन करून नायट्रोजन डायाक्साईडचे प्रमाण कमी कसे करतात. येतील यावर काम करत.

आहेत. औद्योगिकीकरणामुळे लोकांचे राहणीमान वाढले वाहनांची संख्या वाढली. आणि हवेतील प्रदूषण वाढले.
अंतराळात जाण्यासाठी जो अग्निबाण वापरतात त्याची धुरातून सुद्धा क्लोरोफ्लुरोकार्बन सारखी संयुगे वातावरणात कोणा चीही संयोग करत नाहीत पाण्यात विरघळत नाहीत. किंवा अशाच प्रकारची संयुगे वेगाने जाणाऱ्या विमानातून सुद्धा बाहेर. टाकली जातील अग्निबाण.

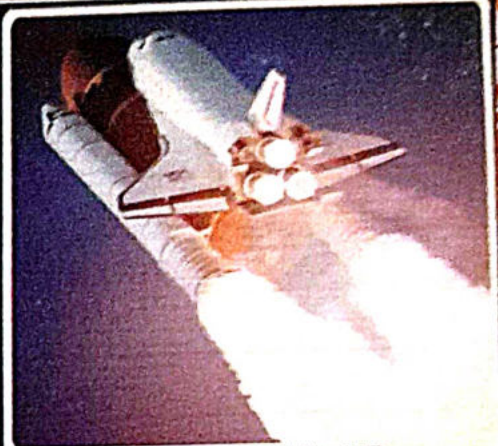

SPACE SHUTTLE

व ही विमाने स्थितांबरामधून प्रवास करतात. त्यामुळे जातो येथे. ही संयुगे (क्लोरोफ्लुरो कार्बन) प्राणवायूच्या अणुबरोबर संयोग करून क्लोरिनच्या अणु वेगळा करतात. हा क्लोरिनच्या अणु ओझोनच्या रेणुशी प्रक्रिया करतो व त्याला तोडतो. त्यामुळे ओझोनच्या पृथ्वी भोवतीचे कवच नष्ट होण्याची शक्यता निर्माण झाली. आहे. आवाजापेक्षा वेगाने जाणाऱ्या विमानातून ज्या वेळेस विमान पृथ्वी करून आकाशात सोडला. झाला. तेव्हा जेट विमान सारख्या वाहनातून जो धूर निघतो. तो. धुर वातावरणात. मिसळला जातो. असतो.

JET PLANE

कारखान्यांमुळे होणारे हवेचे प्रदूषण :-

रसायनिक कारखाने तेल शुद्धीकरण कारखाने औष्णिक विद्युत केंद्र कागद कारखाने कापड गिरण्या. धातु ओतकाम कारखाने उद्योगांमुळे हवेचे प्रदूषण होते सिमेंट उद्योग दगड फोडणीचे येते तसेच खाण व्यवसायात खडक फोडण्यासाठी लावलेल्या सुरुंगामुळे धूळ निर्माण होतो. कारखान्यातून बाहेर पडणाऱ्या धुरात धुलीकरण, कार्बन धातू व किरणोत्सारी पदार्थांचे कण असतात. तसेच विविध स्त्रोतांकडूनची हे व हवेचे प्रदूषण होते. काही कारखान्यांमधील प्रक्रियांमध्ये SO_2 तयार होतो याच्या पाणी व ऑक्सिजन यांच्याशी संयोग होऊन सल्फ्युरिक आम्ल तयार होते यामुळे आम्ल पर्जन्याची निर्मिती होते. औद्योगिकरणामुळे विविध समस्या हे हवेच्या प्रदूषणाचे परिणाम होतो. मानवच त्यांच्या निर्माता व त्यांचे परिणाम मानवालाच भोगावे लागतात. मानवाने निर्मिती केलेल्या मोठ मोठ्या कारखान्यांमुळे पर्यावरण दूषित होते.

INDUSTRIES

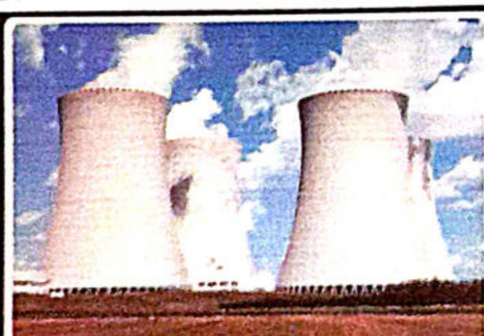

POWER PLANT

अनुक्रमणिका

अ.न	घटकांचे नाव
१	प्रस्तावना
२	व्याख्या
३	कारणे
४	परिणाम
५	उपाय

जलप्रदूषणाची व्याख्या_

ज्या पाण्यात हानीकारक बाह्य पदार्थ मिसळतात ते विषारी, उपायकारक असते. अशा अस्वच्छ पाण्यास 'जलप्रदुषण' असे म्हणतात.

पाण्याचा प्राकृतिक - रासायनिक गुणधर्मात बदल होऊन जे पाणी सजीवांना उपायकारक ठरते, त्याला 'त्याला जलप्रदुषण असे म्हणतात. पाणी प्रदूषित झाले की पाण्यातील ऑक्सिजनचे प्रमाण कमी होते.

थोडक्यात म्हणजे पाणी अस्वच्छ, घाण, विषारी, दुर्गंधीयुक्त बनते व त्या पाण्यातील ऑक्सीजनचे प्रमाण घटते. त्यामुळे रोगराई पसरते. अशा पाण्याला 'प्रदूषित जल' असे म्हणतात.

पाणी हा सर्व सजीवांसाठी अत्यंत आवश्यक घटक आहे. पाण्याला आपण जीवन म्हणतो. एका माणसाला जगण्यासाठी दररोज कमीत कमी 5 लीटर पाण्याची आवश्यकता असते. गेल्या 30 वर्षात जगात पाण्याचा वापर तिप्पट वाढला आहे.

आपल्या पृथ्वीवर 71% भाग सागरजलाने व्यापलेला, तर 29% भाग जमीनीने व्यापलेला आहे. पृथ्वीवर 9% पाणी क्षार युक्त सागरजल. तर केवळ 30% पाणी गोड्या स्वरुपात उपलब्ध आहे.

जलप्रदूषणाची कारणे

हवेत ढग येतात. जमिनीला पाऊस देतात ओढे, नाले, नद्या, झरे, आहोळ, तलाव, सरोवर, धरणे, विहीरी यांच्या रूपाने पावसाचे पाणी आपल्याला, सर्वच सजीवांना उपलब्ध होते. हे पाणी जेव्हा प्रदुषित (घाण) बनते तेव्हा त्यापासून विविध रोग पसरून आरोग्य धोक्यात येते.

भारतातिल काही प्रदुषित नद्या

अ.न	नदी	प्रदुषणाचे कारण
(1)	गंगा (कानपुर)	धातु उद्योग रासायनिक कारखाने, व सोद्योग, कातडी कमविण्याचे कारखाने
(2)	~~मथुरा~~ यमुना (दिल्लीजवळ)	मथुरा तेल शुद्धीकरण कारखाना, डि.डी.टी. कारखाना, औष्णिक विद्युत केंद्रे
(3)	नर्मदा (मध्य प्रदेश)	कागद कारखाने
(4)	गोमती (लखनौजवळ)	पेपर व लगदा उद्योग ~~रेयाम~~
(5)	हुगळी (कलकत्याजवळ)	ताग, पेपर, रंग, रसायन, धातू उद्योग रेयॉन, साबण, पॉलीथीन
(6)	दामोदर	खत, लोह कारखाने औष्णिक विद्युत केंद्रे.
(7)	चंबळ (मध्यप्रदेश)	कॉस्टिक सोडा
(8)	कावेरी (तामिळनाडू)	मद्यार्क, कागद, रेयॉन व का[illegible] कमविण्याचा उद्योग

J-3

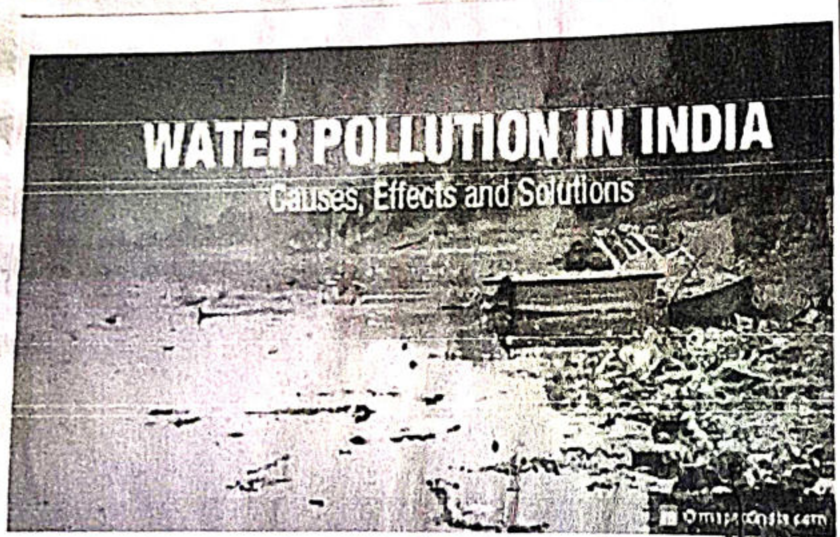
WATER POLLUTION IN INDIA
Causes, Effects and Solutions

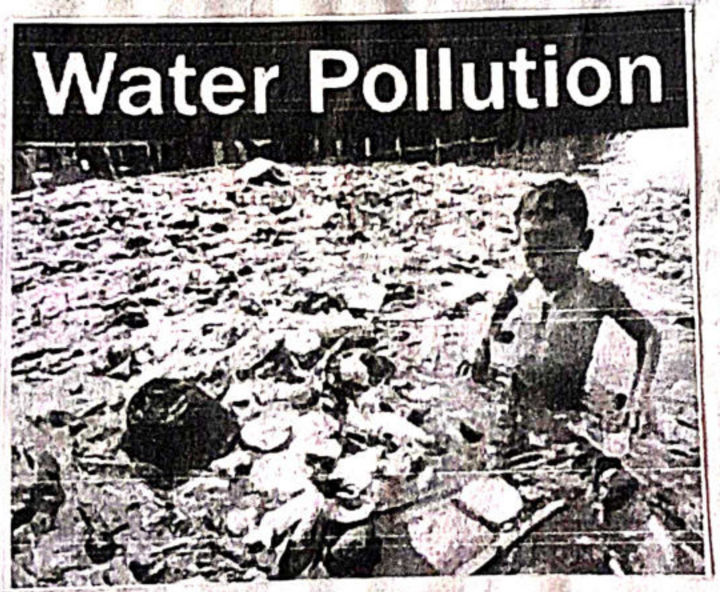

★ हवा प्रदूषण : व्याख्या व हवाप्रदूषणाची कारणे ★

पृथ्वीभोवतीच्या वातावरणात हवेचे अनेक घटक उपलब्ध असतात. या घटकांचा सर्व सजीवांना जगण्यास उपयोग होतो. त्या हवेच्या घटकांमध्ये पाण्याची वाफ, धूलिकण व काही वायू आढळतात.

वातावरणातील हवेचे महत्वाचे घटक व त्यांचे प्रमाण :

वायू	वातावरणातील प्रमाण %
नायट्रोजन	78.09
ऑक्सिजन (प्राणवायू) O_2	20.95
ऑर्गन	0.93
कार्बन-डाय-ऑक्साइड CO_2	0.03
हायड्रोजन H_2O	0.01

वरील जड वायूंबरोबर निऑन, हेलियम, क्रिप्टॉन, झेनॉन, ओझोन इ. हलक्या वायूंचे वातावरणातील प्रमाण अत्यल्प असते.

भूपृष्ठालगतच्या वातावरणाच्या थरामध्ये नायट्रोजन, ऑक्सिजन इ. जड वायूंचे प्रमाण सुमारे 99% आहे; तर इतर सर्व हलक्या वायूंचे प्रमाण केवळ 1% आहे.

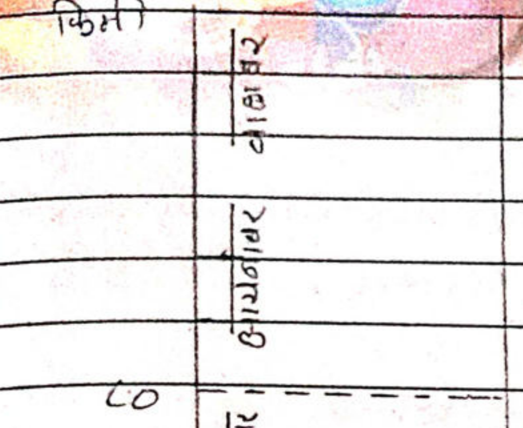

वातावरणाचे तपांबर, ~~स्थितांबर इ.~~

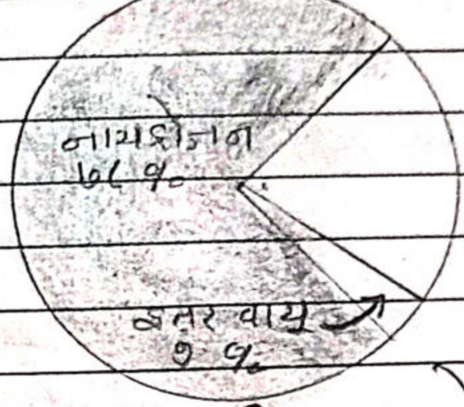

वातावरणातील वायूचे प्रमाण

पृथ्वीभोवती वातावरणाचे तप
स्थितांबर, दलांबर असे वेगवेगळे थर
आहेत. वातावरणाच्या भूपृष्ठालगतच्या थरा
~~वातावरणाच्या~~ तपांबर, असे म्हणता
या तपांबरात उंचीनुसार हवा विरळ
होत जाते. तपांबरातच वायूंचे घर
आढळून येतात.

भूपृष्ठावर तपांबरात महत्त्वाच्या जड वायूंचे उंचीनुसार असलेले

जड वायूचे नाव	वायूचे भूपृष्ठापासून दिलेल्या उंचीपर्यंतचे अस्तित्व
नायट्रोजन	125 कि. मी. पर्यंत
ऑक्सिजन व नायट्रोजन	100 कि. मी. पर्यंत
कार्बन-डाय-ऑक्साईड	20 कि. मी. पर्यंत

Smart

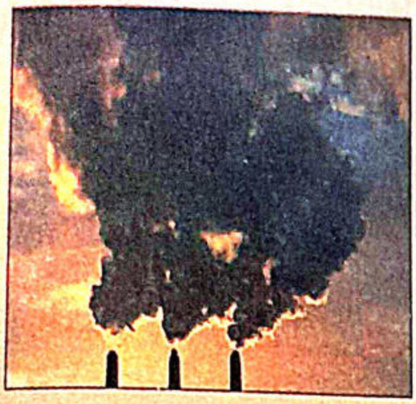

डिझेल, पेट्रोल, कोळसा अणू यांचा इंधन ज्वलनातून कार्बनडाय ऑक्साइड (CO_2), कार्बन मोनाक्साईड (CO), नायट्रोजन ऑक्साइड (NO, NO_2) सल्फर-डाय ऑक्साइड (SO_2) कोळशाचे कण हे कारखान्यांच्या धुरा-तून बाहेर पडतात व हवा प्रदूषित. रासायनिक कारखाने, साखर-रबर उद्योग, अन्न कारखाने, कागद उद्योग, सिमेंट उद्योग, ऑईलिंग कारखाने हे प्रदूषणनिर्मितीत आघाडीवर आहेत.

2] **वाहतुकीत वाढ - वाहनांचा वापर :** मोटार-सायकली, स्कूटर, रिक्षा, टेम्पो, टॅक्सी, ट्रक, ट्रॅक्टर्स, प्रवासी वाहने, खासगी वाहने या सर्व प्रकारच्या वाहनांची रस्त्यांवर खूप गर्दी वाढलेली असते की, वाहने पार्क करायला जागा मिळत नाही. घर तेथे दुचाकी, घर तेथे मोटारसायकली / स्कूटर्स अशी स्थिती आहे. गेल्या 10 वर्षांत सर्वच वाहनांची संख्या दुपटीहून अधिक वाढली आहे.

Smart